

แบบฝึกทักษะการเรียนรู้

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

รายวิชาพระพุทธศาสนา ส 21101

เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

เล่มที่ 1 พระรัตนตรัย

นางจิรภรณ์ โคตรสงคราม

ครูชำนาญการ โรงเรียนยุพราชวิทยาลัย

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20

คำนำ

แบบฝึกทักษะการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ได้จัดทำขึ้นเพื่อใช้เป็นสื่อประกอบการจัดการเรียนรู้ และพัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ที่เน้นศักยภาพ ดี เก่ง มีสุข เป็นการสรุปเนื้อหาวิธีการเรียนจากง่ายไปหายาก สามารถศึกษาได้ด้วยตนเอง ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

แบบฝึกทักษะการเรียนรู้ เล่มนี้ ประกอบไปด้วย จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ แบบทดสอบก่อนเรียน เฉลยแบบทดสอบก่อนเรียน ใบความรู้ แบบฝึกทักษะ เฉลยแบบฝึกทักษะ แบบทดสอบ หลังเรียน เฉลยแบบทดสอบหลังเรียน บรรณานุกรม

ผู้จัดทำขอขอบพระคุณผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่ช่วยให้การจัดทำแบบฝึกทักษะการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สำเร็จไปได้ด้วยดีและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าแบบฝึกทักษะการเรียนรู้เล่มนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อนักเรียน ให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องศิลปะได้ดียิ่งขึ้น

จิรภรณ์ โคตรสงคราม

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ข
คำแนะนำการใช้แบบฝึกทักษะการเรียนรู้สำหรับครู	1
คำแนะนำการใช้แบบฝึกทักษะการเรียนรู้สำหรับนักเรียน	2
ลำดับขั้นตอนการใช้แบบฝึกทักษะการเรียนรู้	3
จุดประสงค์การเรียนรู้	4
สาระการเรียนรู้	4
แบบทดสอบก่อนเรียน	6
เฉลยแบบทดสอบก่อนเรียน	9
กระดาษคำตอบ	10
ใบความรู้	11
แบบฝึกทักษะ	21
เฉลยแบบฝึกทักษะ	28
แบบทดสอบหลังเรียน	35
เฉลยแบบทดสอบหลังเรียน	38
กระดาษคำตอบ	39
บรรณานุกรม	

คำแนะนำการใช้แบบฝึกทักษะการเรียนรู้สำหรับครู

1. ครูควรจัดเตรียมแบบฝึกทักษะการเรียนรู้ เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งประกอบด้วยจุดประสงค์การเรียนรู้ สารการเรียนรู้ แบบทดสอบก่อนเรียน เฉลยแบบทดสอบก่อนเรียน ใบความรู้ แบบฝึกทักษะ เฉลยแบบฝึกทักษะ แบบทดสอบ หลังเรียน เฉลยแบบทดสอบหลังเรียน บรรณานุกรม
2. ให้นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน เพื่อประเมินความรู้เดิมของนักเรียน
3. แจกจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบก่อนเรียน
4. แจกแบบฝึกทักษะการเรียนรู้ เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ให้นักเรียนศึกษา และแนะนำวิธีใช้เพื่อให้นักเรียนจะได้ปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง
5. ดำเนินการสอนตามกิจกรรมการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้
6. ในกรณีที่นักเรียนมีปัญหา ครูควรให้คำแนะนำ
7. หลังจากนักเรียนศึกษาแบบฝึกทักษะการเรียนรู้ เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เสร็จเรียบร้อยแล้ว ครูและนักเรียน ควรช่วยกันสรุปและให้นักเรียนทำกิจกรรม ตามที่กำหนดให้ และทำแบบทดสอบหลังเรียน
8. ครูบันทึกคะแนนของนักเรียน แต่ละคนไว้เพื่อประเมินการพัฒนาและความก้าวหน้า หากมีนักเรียนไม่ผ่านเกณฑ์ครูควร จัดสอนซ่อมเสริม

คำแนะนำการใช้แบบฝึกทักษะการเรียนรู้สำหรับนักเรียน

1. นำแบบฝึกทักษะการเรียนรู้ เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาใช้ในการเรียนทุกครั้ง
2. ปฏิบัติตามกิจกรรมตามลำดับขั้นตอนที่ครูกำหนดไว้ ได้แก่ ทดสอบก่อนเรียน ปฏิบัติกิจกรรมตั้งแต่ต้นจนจบ ทุกกิจกรรมและทดสอบหลังเรียน
3. ให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ และ ทำกิจกรรมที่ครูมอบหมายให้ ด้วยความสามารถและตั้งใจ
4. เข้าเรียนอย่างสม่ำเสมอ ไม่ขาดเรียน
5. หากไม่เข้าใจให้นักเรียนสอบถามจากครู หรือกลับไปทบทวนจากแบบฝึกทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง

ลำดับขั้นตอนการใช้แบบฝึกทักษะการเรียนรู้

อ่านคำแนะนำ

ทดสอบก่อนเรียน

กิจกรรมการเรียนรู้

ทำแบบฝึกทักษะ

ทดสอบหลังเรียน

ผ่านเกณฑ์

ไม่ผ่านเกณฑ์

ศึกษาแบบฝึกทักษะการเรียนรู้เล่มต่อไป

จุดประสงค์การเรียนรู้

ด้านความรู้

1. อธิบายความหมายของพระรัตนตรัยได้
2. อธิบายองค์ประกอบของพระรัตนตรัยได้
3. วิเคราะห์คุณค่าหรืออานิสงค์ของการศึกษาพระรัตนตรัยได้
4. ประเมินพฤติกรรมของตนเองที่สอดคล้องกับการบูชาพระรัตนตรัยได้

ด้านทักษะ/กระบวนการ

1. มีทักษะการทำงานกลุ่มร่วมกับผู้อื่น

ด้านคุณลักษณะ

1. มีความสนใจและกระตือรือร้น
2. มีความรับผิดชอบตรงต่อเวลา
3. มีระเบียบวินัยและซื่อสัตย์

สาระการเรียนรู้

1. ความหมายของพระรัตนตรัย
2. องค์ประกอบของพระรัตนตรัย
3. คุณค่าหรืออานิสงค์ของการศึกษา พระรัตนตรัย
4. การปฏิบัติตนที่สอดคล้องการบูชาพระรัตนตรัย

ก่อนที่เพื่อนๆ จะศึกษา แบบฝึกทักษะการเรียนรู้
เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เล่มที่ 1 พระรัตนตรัย
ขอให้เพื่อนๆ มาทำแบบทดสอบก่อนเรียนกันก่อน
เพื่อให้ทราบว่า เรามีความรู้พื้นฐานมากน้อยเพียงใด
ผลการสอบเป็นอย่างไรนั้นไม่นำไปใช้ในการตัดสินผลการเรียน
ไม่ต้องกังวลนะครับ

แบบทดสอบก่อนเรียน

แบบฝึกทักษะการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เล่มที่ 1 พระรัตนตรัย
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 10 ข้อ คะแนน 10 คะแนน

คำชี้แจง จงทำเครื่องหมายกากบาท (X) ลงในช่องว่างที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว
ลงในกระดาษคำตอบ

1. ข้อใดอธิบายความหมายของพระรัตนตรัยได้ถูกต้องที่สุด

- ก. พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์
- ข. สิ่งที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้คือ อริยสัจ
- ค. จุดมุ่งหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา
- ง. พระไตรปิฎก คือ ศีล สมาธิ ปัญญา

2. แก้วอันประเสริฐ 3 ดวง ตรงกับข้อใด

- ก. พระธรรม
- ข. พระวิสูตร
- ค. พระรัตนตรัย
- ง. พระไตรปิฎก

3. คำสั่งและคำสอน จัดอยู่ในข้อใด

- ก. พระพุทธ
- ข. พระธรรม
- ค. พระสงฆ์
- ง. พระรัตนตรัย

4. ข้อใดคือความหมายของ “อรหัง”

- ก. เป็นผู้รู้แจ้งโลก
- ข. เป็นผู้ตรัสรู้เองโดยชอบ
- ค. เป็นผู้บริสุทธิ์ปราศจากกิเลส
- ง. เป็นผู้พร้อมด้วยความรู้และความประพฤดี

5. “คนในสังคมทุกวันนี้ประเภทที่มีความรู้ท่วมหัวแต่เอาตัวไม่รอดนั้นมีอยู่มาก แต่ถ้าผู้ใดมีความรู้ดีและประพฤติปฏิบัติดี ผู้นั้นย่อมประสบความสำเร็จในชีวิต” ข้อความนี้กล่าวสอดคล้องกับพุทธคุณข้อใด

- ก. พุทโธ
- ข. สัมมาสัมพุทโธ
- ค. วิชชาจรณสัมปันโน
- ง. อนุตตโร ปุริสทัมมสารถ

6. พระรัตนตรัย คือแก้วอันประเสริฐ เหตุใดจึงกล่าวเช่นนี้

- ก. สิ่งเคารพสูงสุดในพระพุทธศาสนา
- ข. พุทธศาสนิกชนให้ความสักการบูชา
- ค. พระพุทธเจ้าเป็นบุคคลอันประเสริฐสุด
- ง. พระรัตนตรัยไม่สามารถแยกจากกันได้

7. องค์ประกอบของพระรัตนตรัย มีอะไรบ้าง

- ก. พระปัญญาคุณ พระวิสุทธิคุณ พระมหากรุณาคุณ
- ข. พระวินัย พระสุตตันต พระอภิธรรม
- ค. พระไตรปิฎก พระสงฆ์ พระธรรม
- ง. พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์

8. ข้อใดคือความหมายของ “อธิษฐาน”

- ก. การเคารพบูชา
- ข. การขอพรจากพระ
- ค. ความตั้งใจแน่วแน่
- ง. ความเจริญรุ่งเรือง

9. ใครปฏิบัติหน้าที่ชาวพุทธได้ดีที่สุด

- ก. แนนไปทำบุญเฉพาะวันพระ
- ข. น้องตื่นแต่เช้าใส่บาตร
- ค. ตุ่ม ไปวัดทุกวัดเพราะแม่บังคับ
- ง. ตีฟังธรรมและปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอน

10. พระพุทธศาสนาสอนคนไม่ให้ประมาทตามข้อใด

- ก. ฝึกให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลก
- ข. ฝึกให้มีสติกำกับตนเองอยู่เสมอ
- ค. ฝึกให้รู้จักทุกข์ สาเหตุแห่งทุกข์ และหนทางพ้นทุกข์
- ง. ฝึกให้มีความชำนาญในการทำงานต่าง ๆ

เฉลยแบบทดสอบก่อนเรียน

ข้อ	คำตอบ
1	ก
2	ค
3	ข
4	ค
5	ค
6	ก
7	ง
8	ค
9	ค
10	ข

กระดาษคำตอบ

ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....

ข้อ	ก	ข	ค	ง
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				

คะแนนเต็ม	10
คะแนนได้	

ผลการประเมิน

- ☐ ดีมาก
☐ ดี
☐ พอใช้
☐ ปรับปรุง

(ลงชื่อ).....ผู้ประเมิน

(นางจิรภรณ์ โคตรสงคราม)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

เกณฑ์การประเมิน

คะแนนระหว่าง 9-10	อยู่ในเกณฑ์	ดีมาก
คะแนนระหว่าง 7-8	อยู่ในเกณฑ์	ดี
คะแนนระหว่าง 5-6	อยู่ในเกณฑ์	พอใช้
คะแนนระหว่าง 1-4	อยู่ในเกณฑ์	ปรับปรุง

ใบความรู้ที่ 1

ความหมายของพระรัตนตรัย

คำว่า “รัตนตรัย” มาจากคำว่า “รัตน” แปลว่า แก้วหรือสิ่งประเสริฐ กับคำว่า “ตรัย” แปลว่า สาม ฉะนั้นพระรัตนตรัย แปลรวมกันว่า แก้วสามดวง หรือสิ่งประเสริฐสามสิ่ง ที่พุทธศาสนิกชนเคารพนับถือสูงสุด สามสิ่งนับเป็นองค์ประกอบของศาสนาพุทธ คือ พระพุทธ พระธรรม และ พระสงฆ์ ซึ่งจัดเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของศาสนา 3 อย่างใน 6 อย่าง อันได้แก่

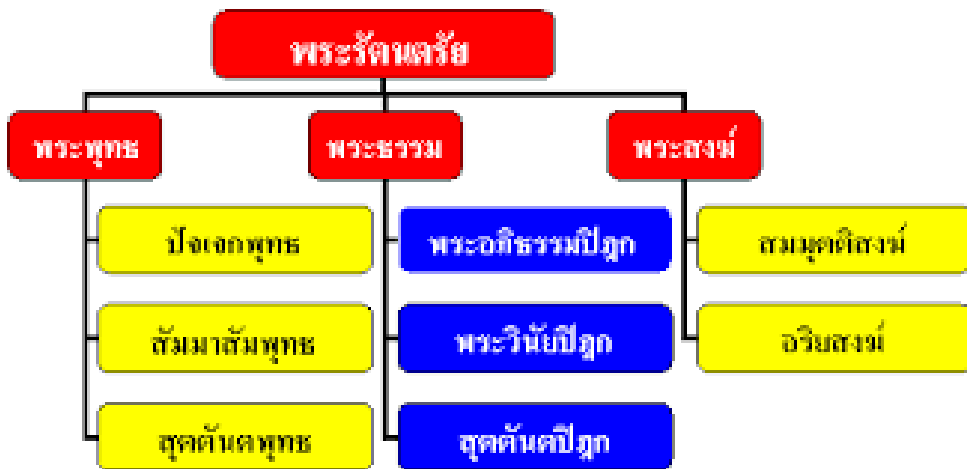

1001ChristianClipart.com

1. ผู้ให้กำเนิดศาสนา คือพระพุทธเจ้า
2. คัมภีร์หรือหลักคำสอน คือ พระธรรม 8
3. สาวกหรือผู้สืบทอดศาสนา คือพระสงฆ์
4. พิธีกรรมทางศาสนาหรือการประกอบพิธีทางศาสนกิจตามความเชื่อ
5. ศาสนสถานหรือวัตถุที่ใช้เป็นสัญลักษณ์ทางศาสนา
6. ศาสนิกชนหรือผู้เลื่อมใสในศาสนา

ใบความรู้ที่ 2

องค์ประกอบของพระรัตนตรัย

พระพุทธ

คำว่า พุทธ แปลว่า ผู้รู้แล้ว (รู้ในความเป็นไปในธรรมชาติทั้งปวง) ผู้ตื่นแล้ว (ตื่นจากความโง่เขลา ตื่นจากความมกมาย) ผู้เบิกบาน (ไม่มีสิ่งใดทำให้จิตใจเศร้าหมองอีกแล้ว) หมายถึงผู้ที่ตรัสรู้อริยสัจ คือความเป็นจริงที่ประเสริฐ 4 ประการ

พุทธ จำแนกออกเป็น 3 ประเภทได้แก่

1. ปัจเจกพุทธ (อ่านว่า พระ-ปัต-เจก-กะ-พุต-ทะ-เจ้า) หมายถึงผู้ตรัสรู้ชอบด้วยตนเอง แต่ไม่สามารถสอนให้ผู้อื่นตรัสรู้ตามได้
2. สัมมาสัมพุทธ หมายถึงผู้ตรัสรู้ชอบด้วยตนเองแล้วสามารถสอนให้ผู้อื่นตรัสรู้ตามได้ มีองค์เดียวเท่านั้นคือ สัมมาสัมพุทธเจ้า(พระศรีศากยมุนีโคดม สัมมาสัมพุทธเจ้า)
3. สุตตันตพุทธ หมายถึงผู้ตรัสรู้ตามคำสอนขององค์สัมมาสัมพุทธเจ้า

พระธรรม

ธรรม มีเสียงพ้องกับคำว่า ทำ ในภาษาไทย ถ้าข้อความไม่ชัดเจนอาจเติมสระอะ เป็นธรรมะ แต่จะใช้คำว่า ธรรมะ เฉพาะเมื่อหมายถึงคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเท่านั้น ธรรม (ทำ) หรือ ธรรมะ (ทำ-มะ) เป็นคำที่มาจากคำภาษาสันสกฤต ธรรม แปลว่าสิ่งที่แบกไว้ หมายถึง กฎหมาย หน้าที่ ยุติธรรม ความถูกต้อง คุณความดี คุณธรรม ธรรมชาติ เป็นต้น

ในภาษาไทยใช้คำว่า ธรรม หรือ ธรรมะ หมายถึง คำสั่งสอนขององค์สัมมาสัมพุทธเจ้า เนื้อหาสาระเรื่องราวที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนทั้งหมดทั้งสิ่งที่ดีและชั่ว เรียกว่า ธรรม หรือ ธรรมะ เช่น ทรงสอนเรื่องอริยสัจ 4 ความจริงอันประเสริฐ ทรงสอนเรื่องไตรลักษณ์ หรือ อนัตตลักษณะสูตรสอนเรื่องกิเลส ก็เรียกว่า ทรงสอนธรรม เรื่องกิเลส หรือทรงสอนธรรมะเรื่องกิเลส

ธรรมหมายถึงการประพฤติที่ดีที่ถูกต้องได้ เช่น ธรรมที่ประพฤติดีแล้วนำสุขมาให้ ผู้ประพฤติธรรมย่อมอยู่เป็นสุข ใครๆ ก็สรรเสริญการกระทำที่เป็นธรรม ธรรม หมายถึง ความยุติธรรม เช่น ถ้าผู้ปกครองประเทศปกครองด้วยความเป็นธรรม ประชาชนก็เป็นสุข เมื่อพระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้ความจริงอันประเสริฐ 4 ประการแล้ว ก็ทรงมี พระมหากรุณาปรารภนาจะให้สัตว์โลกพ้นทุกข์ จึงทรงสั่งสอนเหล่าสาวกและคนทั่วไปด้วยคำสอนต่าง ๆ คำสอนของพระพุทธเจ้านี้เรียกว่า พระธรรม

พระธรรมคัมภีร์ของพระพุทธศาสนา เรียกว่า พระไตรปิฎก ประกอบด้วย พระอภิธรรมปิฎก พระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎก

อภิธรรมปิฎก หรือพระอภิธรรม หมายถึง ประมวลพระพุทธพจน์หมวดพระอภิธรรม หลักคำสอนของพระพุทธเจ้าที่เป็นภาคทฤษฎีบท หลักธรรมและคำอธิบายที่เป็นหลักคำสอนล้วน ๆ ไม่เกี่ยวข้องกับบุคคลหรือเหตุการณ์ เปรียบเสมือนวิชา วิทยาศาสตร์

พระวินัยปิฎก หรือ พระวินัย หมายถึง ประมวลพุทธพจน์หมวดพระวินัย คือพุทธบัญญัติเกี่ยวกับความประพฤติ ความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียมและการดำเนินกิจการต่าง ๆ ของภิกษุสงฆ์และภิกษุณีสงฆ์ เปรียบเสมือนวิชากฎหมาย

พระสุตตันตปิฎก หรือ พระสูตร หมายถึง ประมวลพุทธพจน์หมวดพระสูตร คือ พระธรรมเทศนาคาบบรรยายธรรมต่างๆ ที่ตรัสยกย่องให้เหมาะกับบุคคลและโอกาสตลอดจน บทประพันธ์ เรื่องเล่า และเรื่องราวทั้งหลายที่เป็นชั้นเดิมในพระพุทธศาสนา ที่พระพุทธเจ้า สอนใคร สอนเรื่องอะไร สอนที่ไหน เปรียบเสมือนวิชาประวัติศาสตร์

คำสอนที่พระพุทธเจ้าทรงเทศนานั้นมีสาระสำคัญ 3 ประการหรือโอวาท 3 คือ ให้ประพฤติดี ให้ละความชั่วและทำจิตใจให้ผ่องใส นอกจากสาระสำคัญทั้ง 3 ประการนี้ พระพุทธเจ้าได้ทรงชี้ให้เห็นถึงสาเหตุแห่งการเกิดทุกข์ การดับทุกข์ และวิธีปฏิบัติตนของ พุทธบริษัท 4 เพื่อให้หลุดพ้นจากวัฏสังสาร วงจรของการเกิดดับ หลุดพ้นจากความทุกข์ต่าง ๆ ไม่ต้องเวียนว่ายตายเกิดอีกต่อไป

พระสงฆ์

เรามักเรียกสมณเพศในพระพุทธศาสนาว่า “พระสงฆ์” แต่คำว่า “สงฆ์” นั้น หมายถึง องค์คณะของผู้เป็นสมณะมากกว่า แต่สมณะในพระพุทธศาสนาแต่ละรูปนั้นเรียกว่า “ภิกษุ” ซึ่งแปลตามรูปศัพท์ หมายถึง “ผู้ขอ” มีรากศัพท์เดียวกันกับคำว่า ภิกษาจาร พระสงฆ์ หมายถึง สาวกหรือนักบวชที่เป็นผู้ชายในพระพุทธศาสนา เป็น 1 ใน 4 ของพุทธบริษัท ซึ่งเดิมเรียกนักบวชผู้ชายในศาสนาพุทธว่า “ภิกษุ” ในภาษาบาลี “ภิกษุ” ในภาษาสันสกฤต พระสงฆ์จัดว่าเป็น ผู้มีบทบาทสำคัญในการสืบทอดพระศาสนาเพราะเป็นศาสนทายาทผู้สั่งสอนพระพุทธศาสนา ให้อยืนยาวต่อไป พระสงฆ์จึงต้องประพฤติปฏิบัติตนให้ถึงพร้อมด้วยคุณสมบัติของพระสงฆ์ที่ดี ตามพุทธบัญญัติ

พระสงฆ์แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. พระอริยสงฆ์

2. พระสมมติสงฆ์

พระอริยสงฆ์ พระสงฆ์ผู้บรรลุธรรมวิเศษ 4 ชั้นคือ

1. พระโสดาบัน

2. พระสกทาคามี

3. พระอนาคามี

4. พระอรหันต์

พระอริยสงฆ์ 3 ชั้นแรกจัดเป็นเสขบุคคล ส่วนพระอรหันต์จัดเป็นอเสขบุคคล เสขบุคคลมี 3 ชั้น ได้แก่ 1.โสดาบัน 2. สกทาคามี หรือสกิทาคามี 3. อนาคามี ที่นับว่าเป็น “เสขบุคคล” เพราะ ผู้นั้น ยังต้องศึกษาต่อไปอยู่ (เสข=ผู้ยังต้องศึกษา) เนื่องจากยังไม่จบ “การศึกษา 3” (อริศีลศึกษา-อริจิตศึกษา-อริปัญญาศึกษา) ผู้พัฒนาตนผ่าน “การศึกษา 3” บรรลุธรรมเป็น “อาริยชน”

จึงนับเป็นผู้เข้าสู่ “เสขภูมิ” พื้นเพของพระเสขะ คือ เข้าสู่ชั้นอาริยชนแล้ว จะเป็นขั้นหนึ่งชั้นใดใน 3 ก็ตาม แต่ยังต้องศึกษาอยู่ ยังไม่จบถึง “อรหันต์” อันเป็นภูมิสุดท้าย ผู้ยังไม่บรรลุธรรมเข้าขั้น “อาริยะ” ยังไม่ได้ชื่อว่า “เสขบุคคล”

พระอรหันต์ แบ่งออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่

1. พระสุกขวิปัสสกะ (ไม่มีญาณพิเศษใด ๆ นอกจากรู้การทาสวะให้สิ้นไป (อาสวัชยญาณ) อย่างเดียว)
2. พระเทวโณ (ผู้ได้วิชา 3 คือ รู้ระลึกชาติได้ (บุพเพนิวาสานุสสติญาณ) รู้จิตและอุบัติของสัตว์ทั้งหลาย (จุตูปปาตญาณ) รู้ทาสวะให้สิ้น (อาสวัชยญาณ)
3. พระฉฬภิญโญ (ผู้ได้อภิญญา 6 คือ แสดงฤทธิ์ได้ (อิทธิฤทธิ์) หูทิพย์(ทิพยโสต) รู้จิตและอุบัติของสัตว์ทั้งหลาย (จุตูปปาตญาณ) ทายใจผู้อื่นได้ (เจโตปริยญาณ) ระลึกชาติได้ (บุพเพนิวาสานุสสติญาณ) และญาณที่ทำให้ทาสวะสิ้นไป (อาสวัชยญาณ)
4. พระปรัสนิมิตตปะ (ผู้บรรลุปรัสนิมิตตา 4)

ปรัสนิมิตตา ความแตกฉาน ความรู้แตกฉาน ปัญญาแตกฉาน มี 4 ชั้น ได้แก่

- 4.1 อตถปรัสนิมิตตา ปัญญาแตกฉานในอรรถ ความแตกฉานสามารถอธิบาย เนื้อความย่อของภชาิตโดยพิสดารและความเข้าใจ ที่สามารถคาดหมายผลข้างหน้าอันจะเกิดสืบเนื่องไปจากเหตุ
- 4.2 ธัมมปรัสนิมิตตา ปัญญาแตกฉานในธรรม เห็นคาอธิบายพิสดาร ก็สามารถ จับใจความมาตั้งเป็นหัวข้อได้เห็นผลก็สืบสาวไปหาเหตุได้
- 4.3 นิรุตติปรัสนิมิตตา ปัญญาแตกฉานในภาษา คือเข้าใจภาษา รู้จักใช้ถ้อยคำให้คนเข้าใจตลอดทั้งรู้ภาษาต่างประเทศ
- 4.4 ปฏิภาณปรัสนิมิตตา ความแตกฉานในปฏิภาณได้แก่ไหวพริบคือ โต้ตอบปัญหาเฉพาะหน้าได้ทันท่วงที หรือแก้ไขเหตุการณ์ฉุกเฉินได้ฉับพลันทันการ

พระสมมุติสงฆ์ หมายถึง พระสงฆ์ที่กำลังศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัย บางครั้ง เรียกว่า พระ, พระสงฆ์, ภิกษุ, พระภิกษุ, พระภิกษุสงฆ์ เมื่อพระสงฆ์ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ก็จะเป็นเหตุจูงใจประชาชนให้เกิดความศรัทธา เลื่อมใสในพระพุทธศาสนา คำว่า พระสงฆ์ โดยทั่วไปจึงมุ่งถึงชายที่บวชเป็น ภิกษุในพระพุทธศาสนา ได้ปฏิบัติตามกฎหมายของสงฆ์ ที่เรียกว่า วินัยสงฆ์ ได้ศึกษาพระธรรมคาสอนของพระพุทธเจ้าแล้วนาคาสอนนั้นไปถ่ายทอดแก่ ประชาชนทั่วไป ไม่คำนึงว่าจะเป็นภิกษุรูปเดียว หรือเป็นคณะที่รวมตั้งแต่ 4 รูปขึ้นไป

ที่มา : พระสุตตันตปิฎก. www.abhidhammavimutti.org

ใบความรู้ที่ 5

บทบูชาพระรัตนตรัย

บาลี

อรหํ สมมาสัมพุทโธ ภควา
พุทฺธํ ภควนฺตํ อภิวิทาเทมิ
สวากุขาโต ภควตา ธมฺโม
ธมฺมํ นมสฺสามิ
สุปฏิปันโน ภควโต สาวกสงฺโฆ
สงฺฆํ นมามิ

อ่าน

อะระหัง สัมมาสัมพุทโธ ภะคะวา
พุทฺธัง ภะคะวันตัง อะภิวิทาเทมิ (กราบ)
สะหวากุขาโต ภะคะวะตา ธัมโม
ธัมมัง นมัสสามิ (กราบ)
สุปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ
สังฆัง นะมามิ (กราบ)

แปล

สมเด็จพระผู้มีพระภาคเป็นพระอรหันต์
หมดจดจากกิเลสเครื่องเศร้าหมอง
ตรัสรู้ชอบได้โดยพระองค์เอง
ข้าพเจ้าขออภิวัตพระพุทเจ้าผู้มีพระภาค
พระธรรมอันพระผู้มีพระภาคตรัสดีแล้ว
ข้าพเจ้าขอนมัสการพระธรรม
พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคปฏิบัติดีแล้ว
ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระสงฆ์

ใบความรู้ที่ 3

ความสำคัญของพระรัตนตรัย

พระรัตนตรัยมีความสำคัญต่อพระพุทธศาสนาดังนี้

พระพุทธ ทรงเป็นผู้ค้นพบหลักธรรมและเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้แก่มนุษย์ทั่วโลก

พระธรรม หลักความจริงที่พระพุทธเจ้าทรงค้นพบ เพื่อให้มนุษย์ได้ศึกษาและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข

พระสงฆ์ สาวกของพระพุทธเจ้าเป็นผู้ปฏิบัติธรรมและเป็นตัวแทนของพระพุทธเจ้าในการเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้ศาสนิกชนมีความเข้าใจในพระพุทธศาสนาอย่างถ่องแท้

การนำพระรัตนตรัยไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

1. ใช้ชีวิตอย่างไม่ประมาท

2. ใช้สติปัญญาในการแก้ไขปัญหามชีวิต

3. มีความเมตตา กรุณา

4. ใช้ชีวิตอยู่ในความสงบและมีความสุข

5. มีความยินดีที่เห็นผู้อื่นเป็นสุข

ศึกษาใบความรู้ กันเสร็จแล้วใช่ไหมครับ
ไปทำแบบฝึกทักษะกันต่อไปเลยนะ
เพื่อจะได้รู้ว่าเรามีความรู้มากน้อยแค่ไหนครับ

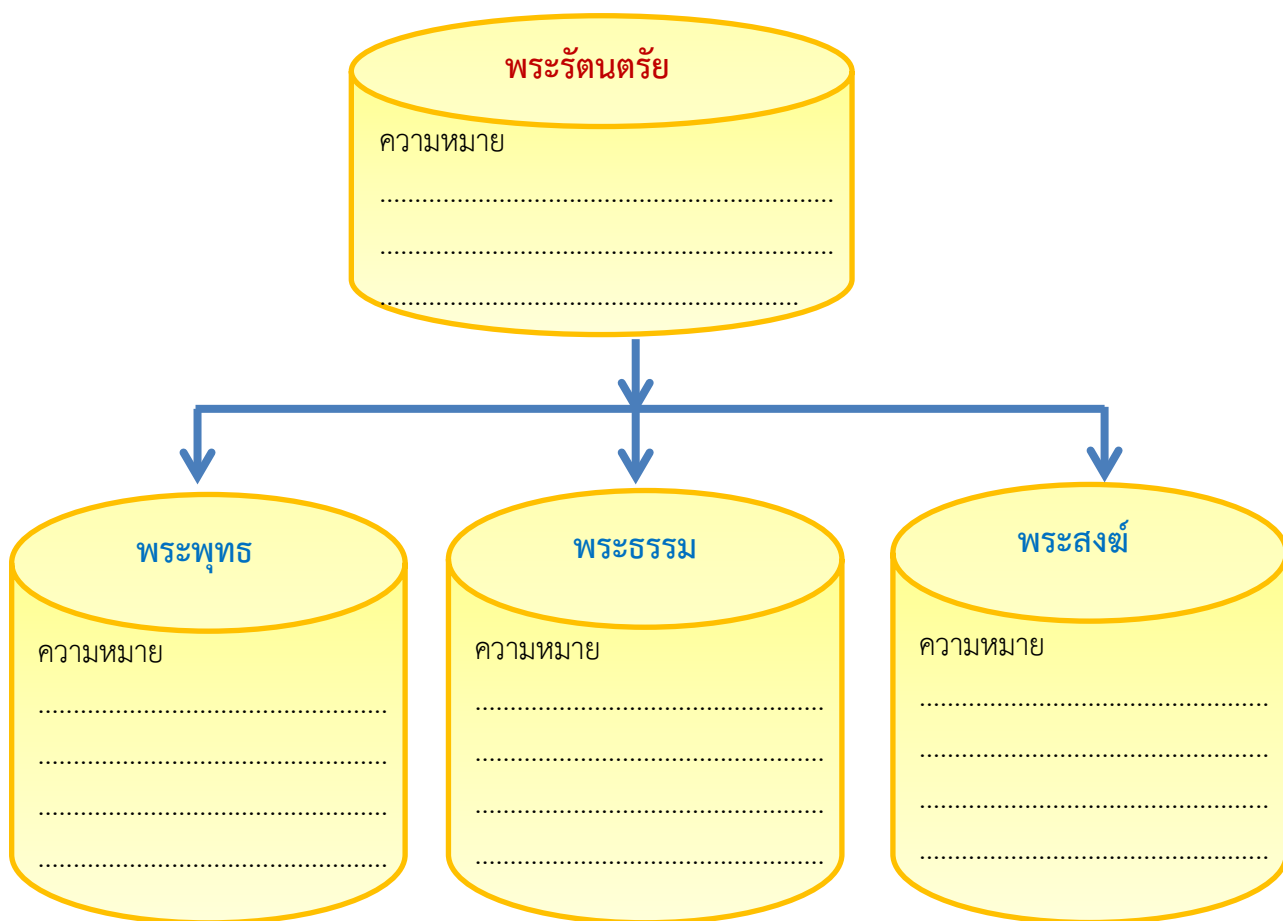

แบบฝึกทักษะที่ 1

คำชี้แจง ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

1. อธิบายความหมายของคำตามแผนภูมิและเขียนสรุปลงในช่องว่าง

2. การเข้าถึงพระรัตนตรัยหมายความว่าอย่างไร

.....

.....

.....

.....

3. พระรัตนตรัยมีความสำคัญต่อพุทธศาสนิกชนอย่างไร

.....

.....

.....

.....

แบบฝึกทักษะที่ 2

คำชี้แจง ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

1. พุทธะ มีกี่ประเภท อะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

2. พระธรรมคัมภีร์ของพระพุทธศาสนา เรียกว่าอะไร ประกอบด้วยอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

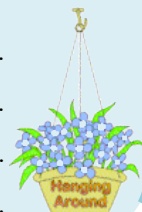
3. พระสงฆ์แบ่งออกเป็น กี่ประเภท ได้แก่อะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

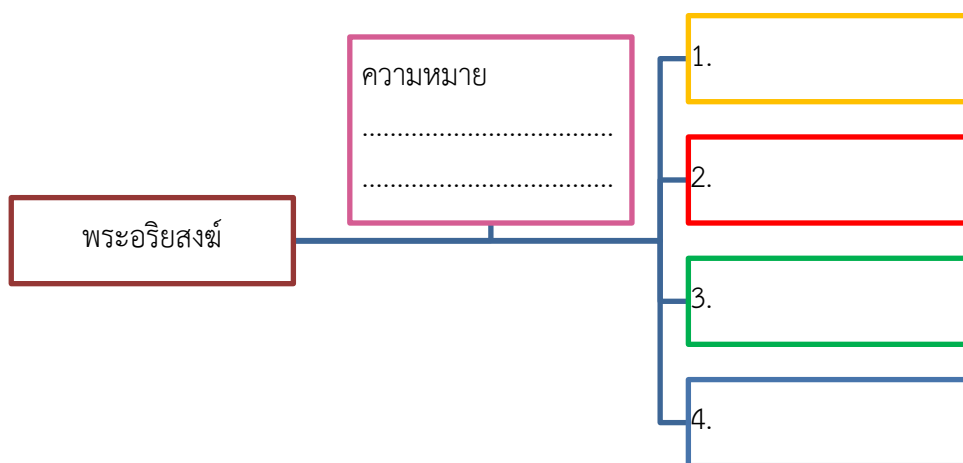

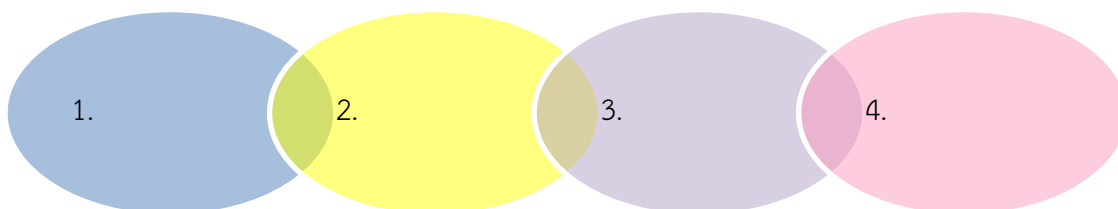
แบบฝึกทักษะที่ 3

คำชี้แจง ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

1. พระอริยสงฆ์หมายถึงอะไร มีชั้นอะไรบ้าง

2. พระอรหันต์ แบ่งออกเป็น ๔ ระดับ ได้แก่

3. พระสมมุติสงฆ์ หมายถึงอะไร

.....

.....

.....

.....

แบบฝึกทักษะที่ 4

คำชี้แจง ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นจากคำถามต่อไปนี้

1. ส่วนที่ว่า “คุณธรรมนำความรู้” หมายความว่าอย่างไร

.....

.....

.....

2. จากส่วนในข้อที่ 1 ถ้าคนเราขาดคุณธรรมจะเกิดผลอย่างไร

.....

.....

.....

3. นักเรียนจะนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาเรื่องพระรัตนตรัยและความหมาย
คุณค่าแห่งพุทธะไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

แบบฝึกทักษะที่ 5

คำชี้แจง ให้นักเรียนสวดบทบูชาพระรัตนตรัย เป็นกลุ่ม

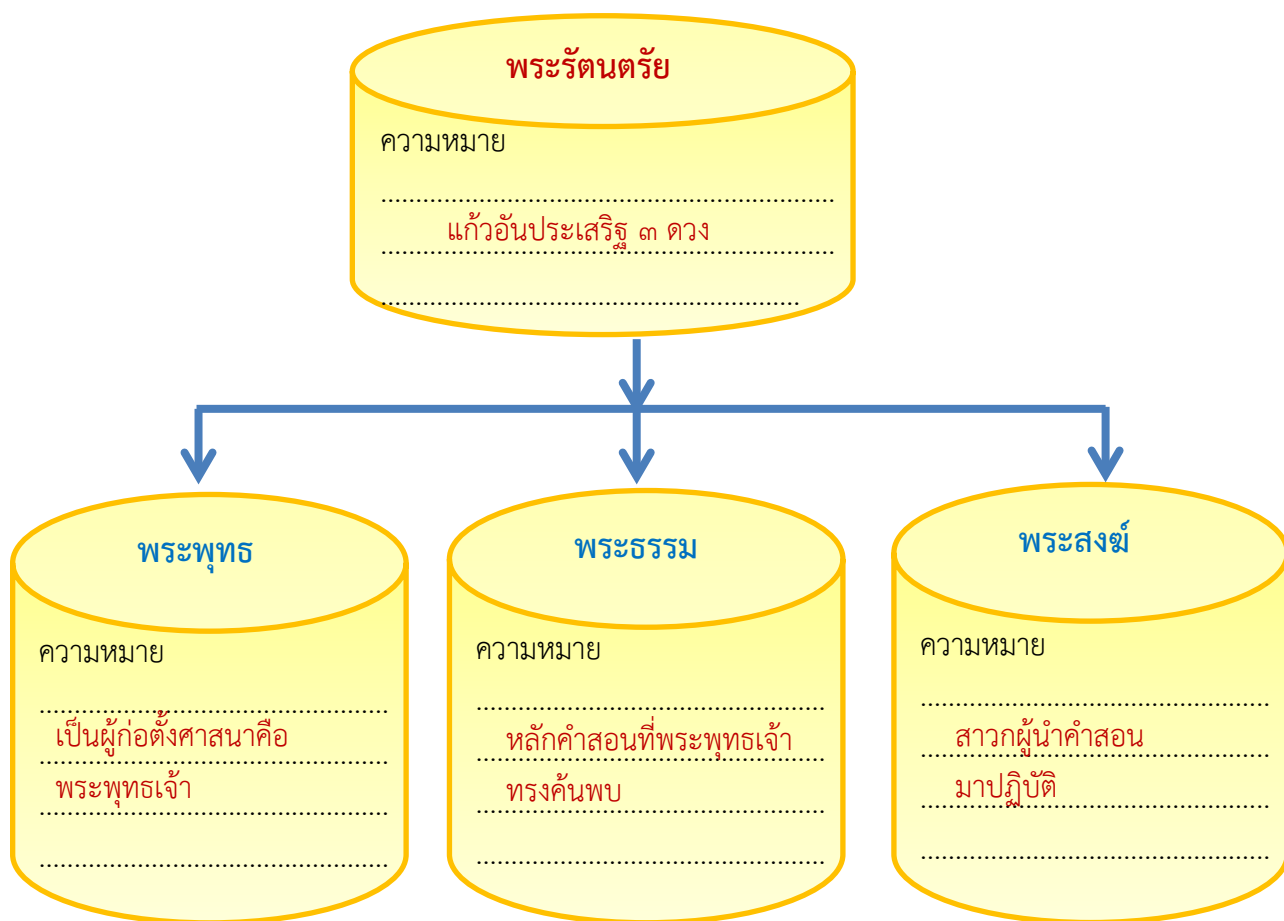
ไปตรวจคำตอบกันเล่นนะครับ
ว่าเราตอบถูกกันกี่ข้อ

เฉลยแบบฝึกทักษะที่ 1

คำชี้แจง ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

1. อธิบายความหมายของคำตามแผนภูมิและเขียนสรุปลงในช่องว่าง

2. การเข้าถึงพระรัตนตรัยหมายความว่าอย่างไร

.....
การศึกษาให้เข้าใจในพระรัตนตรัยแล้วนำหลักธรรมคำสั่งสอน
ของพระพุทธเจ้ามาปฏิบัติ
.....
.....

3. พระรัตนตรัยมีความสำคัญต่อพุทธศาสนิกชนอย่างไร

.....
เป็นหลักสำคัญของพระพุทธศาสนา ที่ให้พุทธศาสนิกชน
มีสิ่งยึดเหนี่ยวตนเองในการประพฤติปฏิบัติตน
.....
.....

เฉลยแบบฝึกทักษะที่ 2

คำชี้แจง ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

1. พุทธะ มีกี่ประเภท อะไรบ้าง

พุทธะ มี 3 ประเภท ได้แก่

1. ปัจเจกพุทธ

2. สัมมาสัมพุทธ

3. สุตตันตพุทธ

2. พระธรรมคัมภีร์ของพระพุทธศาสนา เรียกว่าอะไร ประกอบด้วยอะไรบ้าง

พระไตรปิฎก ประกอบด้วย

พระอภิธรรมปิฎก

พระวินัยปิฎก

พระสุตตันตปิฎก

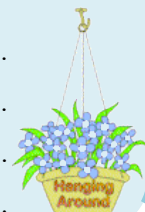
3. พระสงฆ์แบ่งออกเป็น กี่ประเภท ได้แก่อะไรบ้าง

.....

.....

.....

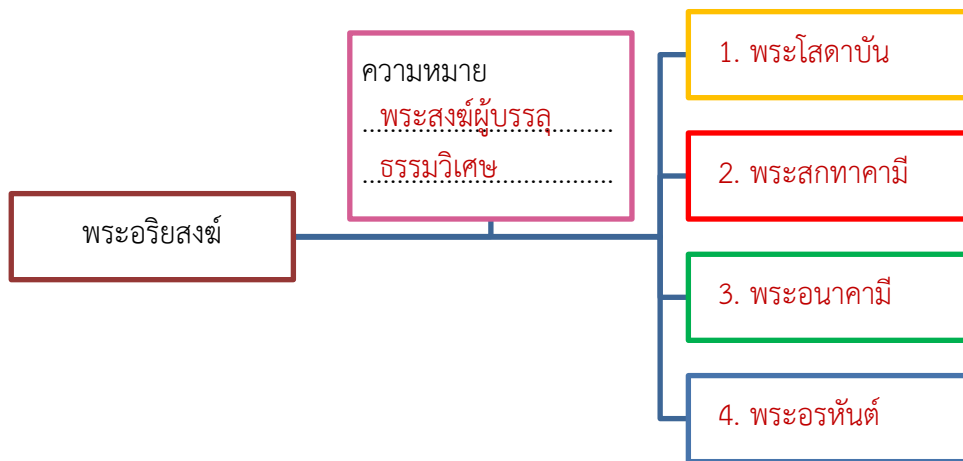
.....

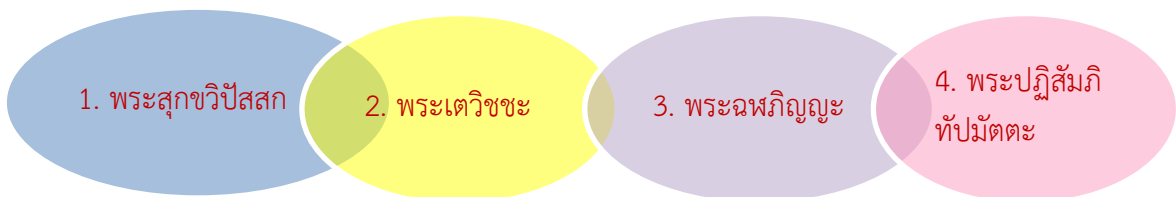
เฉลยแบบฝึกทักษะที่ 3

คำชี้แจง ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

1. พระอริยสงฆ์หมายถึงอะไร มีชั้นอะไรบ้าง

2. พระอรหันต์ แบ่งออกเป็น ๔ ระดับ ได้แก่

3. พระสมมติสงฆ์ หมายถึงอะไร

พระสงฆ์ที่กำลังศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัย

เฉลยแบบฝึกทักษะที่ 4

คำชี้แจง ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นจากคำถามต่อไปนี้

1. ส่วนที่ว่า “คุณธรรมนำความรู้” หมายความว่าอย่างไร

.....

.....

.....

2. จากส่วนในข้อที่ 1 ถ้าคนเราขาดคุณธรรมจะเกิดผลอย่างไร

.....

.....

.....

3. นักเรียนจะนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาเรื่องพระรัตนตรัยและความหมาย
คุณค่าแห่งพุทธะไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

อยู่ในดุลยพินิจของครูผู้สอน

เฉลยแบบฝึกทักษะที่ 5

คำชี้แจง ให้นักเรียนสวดบทบูชาพระรัตนตรัย เป็นกลุ่ม

อยู่ในดุลยพินิจของครูผู้สอน

ตรวจคำตอบกันเสร็จแล้ว
ไปทำแบบทดสอบหลังเรียนกันเลยครับ

แบบทดสอบหลังเรียน

แบบฝึกทักษะการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เล่มที่ 1 พระรัตนตรัย
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 10 ข้อ คะแนน 10 คะแนน

คำชี้แจง จงทำเครื่องหมายกากบาท (X) ลงในช่องว่างที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว
ลงในกระดาษคำตอบ

1. ข้อใดคือความหมายของ “อรหัน”

- ก. เป็นผู้รู้แจ้งโลก
- ข. เป็นผู้ตรัสรู้เองโดยชอบ
- ค. เป็นผู้บริสุทธิ์ปราศจากกิเลส
- ง. เป็นผู้พร้อมด้วยความรู้และความประพฤดี

2. ข้อใดคือความหมายของ “อธิษฐาน”

- ก. การเคารพบูชา
- ข. การขอพรจากพระ
- ค. ความตั้งใจแน่วแน่
- ง. ความเจริญรุ่งเรือง

3. คำสั่งและคำสอน จัดอยู่ในข้อใด

- ก. พระพุทธ
- ข. พระธรรม
- ค. พระสงฆ์
- ง. พระรัตนตรัย

4. พระพุทธศาสนาสอนคนไม่ให้ประมาทตามข้อใด

- ก. ฝึกให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลก
- ข. ฝึกให้มีสติกำกับตนเองอยู่เสมอ
- ค. ฝึกให้รู้จักทุกข์ สาเหตุแห่งทุกข์ และหนทางพ้นทุกข์
- ง. ฝึกให้มีความชำนาญในการทำงานต่าง ๆ

5. แก้วอันประเสริฐ 3 ดวง ตรงกับข้อใด

- ก. พระธรรม
- ข. พระวิสูตร
- ค. พระรัตนตรัย
- ง. พระไตรปิฎก

6. องค์ประกอบของพระรัตนตรัย มีอะไรบ้าง

- ก. พระปัญญาคุณ พระวิสุทธิคุณ พระมหากรุณาคุณ
- ข. พระวินัย พระสุตตันต พระอภิธรรม
- ค. พระไตรปิฎก พระสงฆ์ พระธรรม
- ง. พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์

7. “คนในสังคมทุกวันนี้ประเภทที่มึความรู้ท่วมหัวแต่เอาตัวไม่รอดนั้นมีอยู่มาก แต่ถ้าผู้ใดมีความรู้ดีและประพฤติปฏิบัติดี ผู้นั้นย่อมประสบความสำเร็จในชีวิต” ข้อความนี้กล่าวสอดคล้องกับพุทธคุณข้อใด

- ก. พุทโธ
- ข. สัมมาสัมพุทโธ
- ค. วิชาจรณสัมปันโน
- ง. อนุตตโร ปุริสทัมมสารถ

8. ใครปฏิบัติหน้าที่ชาวพุทธได้ดีที่สุด

- ก. แนนไปทำบุญเฉพาะวันพระ
- ข. นื่องตื่นแต่เช้าใส่บาตร
- ค. ตุ่ม ไปวัดทุกวัดเพราะแม่บังคับ
- ง. ตีฟังธรรมและปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอน

9. ข้อใดอธิบายความหมายของพระรัตนตรัยได้ถูกต้องที่สุด

- ก. พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์
- ข. สิ่งที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้คือ อริยสัจ
- ค. จุดมุ่งหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา
- ง. พระไตรปิฎก คือ ศีล สมาธิ ปัญญา

10. พระรัตนตรัย คือแก้วอันประเสริฐ เหตุใดจึงกล่าวเช่นนั้น

- ก. สิ่งเคารพสูงสุดในพระพุทธศาสนา
- ข. พุทธศาสนิกชนให้ความสักการบูชา
- ค. พระพุทธเจ้าเป็นบุคคลอันประเสริฐสุด
- ง. พระรัตนตรัยไม่สามารถแยกจากกันได้

เฉลยแบบทดสอบหลังเรียน

ข้อ	คำตอบ
1	ค
2	ค
3	ข
4	ข
5	ง
6	ค
7	ค
8	ค
9	ก
10	ก

กระดาษคำตอบ

ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....

ข้อ	ก	ข	ค	ง
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				

คะแนนเต็ม	10
คะแนนได้	

ผลการประเมิน

- ☐ ดีมาก
☐ ดี
☐ พอใช้
☐ ปรับปรุง

(ลงชื่อ).....ผู้ประเมิน

(นางจิรภรณ์ โคตรสงคราม)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

เกณฑ์การประเมิน

คะแนนระหว่าง 9-10	อยู่ในเกณฑ์	ดีมาก
คะแนนระหว่าง 7-8	อยู่ในเกณฑ์	ดี
คะแนนระหว่าง 5-6	อยู่ในเกณฑ์	พอใช้
คะแนนระหว่าง 1-4	อยู่ในเกณฑ์	ปรับปรุง

บรรณานุกรม

- จรัส พยัคฆราชศักดิ์ และคณะ (2546). แบบฝึกหัดพัฒนาการเรียนรู้ พระพุทธศาสนา ม.1.
กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช.
- จรัส พยัคฆราชศักดิ์ และคณะ (2551). คู่มือการสอนพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1.
กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช.
- บุญธรรม ศรสวัสดิ์ และคณะ (2544). สื่อเสริมการเรียนการสอน ส018 พระพุทธศาสนา
สมบูรณ์แบบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช.
- ปรีชา ช่างขวัญยืน (2547). หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1.
พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- ผ่องศรี จันท้าว และคณะ (2546). หนังสือสารการเรียนรู้พื้นฐาน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1.
กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- วิทย์ วิศเวทย์ เสถียรพงษ์ วรรณปก. คู่มือครูพระพุทธศาสนา (ม.ป.ป.)
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. กรมวิชาการ. (๒๕๔๕). การจัดการการเรียนรู้พระพุทธศาสนา
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ (2555). ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ชุดกิจกรรมพัฒนา
ความคิด ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ.
- สมพร อ่อนน้อม ประจวบ ตรีภักดิ์. แบบฝึกหัดทักษะรายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา ม. 1.
กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช.
- สมเดช สีแสง และคณะ. แนวทางการจัดทำผลงานทางวิชาการและตัวอย่างผลงานวิชาการ.
นครสวรรค์ : หจก.ริมปิงการพิมพ์, 2550
- สว่าง วงศ์เลื่อน (2553) หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐาน พระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1.
นนทบุรี : เอ็มพันธ์.

